

דף קנג

'ההוא דקנו מיניה, אתא לקמיה דרב הונא, אמר: מאי איעבד לך דלא אקנית כדמקנו אינשי' — הריטב"א פרש שמדובר שעשה קנין [ללא זכיה כפירוש"ם ורי"ף], ורב הונא הורה כשיטת רבו — רב, שעל ידי הקנין הרכיבו אתרי רכשי ושוב אין יכול לחזור (ועתוס' סד"ה שלחו בשיטת רב הונא. וע"ע תורי"ד).

'ואי כתב בה מחיים קנה' — כלומר, שכתוב בה 'מחיים ובמות' (רמב"ם — זכיה ומתנה ח, יט. וכן מדויק בלשון רשב"ם בד"ה קמ"ל).

ואין בכלל זה 'מעכשיו' או 'מהיום' — שזו ודאי מתנת בריא היא שצריכה קנין (ולענין חזרה — מחלוקת הראשונים, כנזכר לעיל). ואם כתב 'מעשה ועד עולם' — הריהי מתנה גמורה מחיים. [והרי זה כמפרש שתהא מתנה קיימת לעולם וקנו מידו עכשו, שלכל הדעות אי אפשר לו לחזור, גם כשעמד (עפ"י ריטב"א); קהלות יעקב — מא]. וב'מהיום ולאחר מיתה' — כתב בשו"ת ר"י בן מגאש (צו) דהוי מתנת בריא. (ושם הגרסא מהופכת ברב ושמואל. ע"ש). וכן כתב הרמב"ן (קנב: 'אין זה צריך לפנים'. וע' בפרוטרוט בספר דיני ממונות ח"ג שער ד פ"ה ופ"ז).

'ההיא דאתאי לקמיה דרבא, עבד לה רבא כשמעתי... ואפילו הכי לא איפרק מטיבעא' — כתב הנמוקי-יוסף: 'אמר המחבר, לא כתבתי זה לענין פסק, דכבר מפורש הוא, אלא לפי דרכי ללמוד תועלת הנמשך, שהרי דבקה קללתה בו משום דהוי דאין לה שלא כדין, ששגגת חכם עולה זדון, ומשום הכי אע"פ שאירע לו כן לא איפרק מחולשיה' (וכ"ה בריטב"א. וכע"ז כתב הריעב"ן).

(ע"ב) 'אמר ליה אביי: השתא ומה ספינה שרובן לאבד...' — ורבה לא חשש לתשובת אביי, כי יש לחלק; שם לא ראינו אותם מתים ולכך יש לומר שמא נצולו, אבל כאן ודאי מת ויש לנו להניח

שלא נתרפא אלא מת מתוך חליו (רא"ש, רמב"ן ועוד).
עוד על ה'קל וחומר' מספינה, נשאו ונתנו המפרשים מצדדים שונים — ע' בשיטה מקובצת; שו"ת אחיעזר ח"ג ט; קובץ שעורים.

'מי מוציא מיד מי? הוא מוציא מידיהן בלא ראייה, והן אין מוציאים מידו אלא בראיה, דברי ר' יעקב... — וכן פסקו הרי"ף ושאר פוסקים, ששטר שאין כתוב בו לשון מתנת בריא ולא לשון מתנת שכיב מרע, הגם שעתה הוא בריא, וגם ידוע שהיה בריא בעבר — יכול לטעון שהיה שכיב מרע בעת כתיבת השטר.

הר"ן בתשובותיו (סו. מובא בבית יוסף יו"ד סוס"י רא) דן אודות מקוה שדרכה להחסר ולהתמלא לעתים, ולאחר שהוחזקה להיות בה ארבעים סאה טבלו בה, ולמחרת נמדדה ונמצא שיעור מכוון. וכתב, היות ומוחזקת להיות מימיה מתמעטים, אין החזקה שבעבר והחזקה העכשוית מועילות להוציא את הטמא מחזקתו, וחוששים שמא לא היו בה ארבעים סאה בשעת הטבילה. והביא להוכיח מכאן לנידון זה — שהרי לרבי יעקב אין חזקת בריא של עתה מועילה עם חזקת בריא שבעבר, להוכיח על שעת המתנה, לפי שהחולי מצוי, והכא נמי מצוי השינוי באותה מקוה.

אמנם היה מקום לומר שלא אמר ר' יעקב אלא במקום חזקת ממון, שהרי אפילו 'רוב' אינו מוציא ממון, וכל שכן שאר חזקות,

משא"כ לענין איסורין אפשר שהזקה דמעיקרא עם חזקה דהשתא תועיל. ואולם הר"ן הוה חזקה ממון עם חזקה טמא לענין זה.

וכבר נשאו ונתנו האחרונים בענינים אלו. [כגון לענין חשש לאי־שפיות במי שעתה הוא שפוי וכן היה שפוי בעבר, וכדומה. ועתוס' יבמות לא: ד"ה וארעא]. ע' שו"ת בית אפרים אה"ע קיא; שב שמעתתא ג, יב; שו"ת אחיעזר ח"א כה, יג כט, א.

כתב הריטב"א ז"ל: יכולים העדים לסמוך עדותם על פי נשים ועבדים המשמשים אותן, ואין צריכים לעמוד עמו כל הזמן עד שמת, אלא כיון ששואלים את בני ביתו ואת הרגילים עמו, והם אומרים הכביד חליו ונפטר מתוך כך — סומכין על החזקה בדיני ממונות. 'וכן דעת אדוננו הרב הגדול הרמב"ן ז"ל' (וכן הובא ברמ"א — חו"מ רנא, ב ובסמ"ע סק"ז).

דף קנד

'והא אפליגו בה חדא זימנא...' — אף על פי שכמה ברייתות כבר שנויות במשנה ואין כל קושי בכך. אדרבה, עדיפות היא לברייתא שכבר שמענוה מהמשנה, וכמו שאמרו 'רבי לא שנאה, ר' חייא מנין לזו?', ואם כן, מהו שהקשו על הַשְּׁנוּת הדבר פעמיים, במשנה ובברייתא? ונראה שהרשב"ם רצה להשמר משאלה זו, שכתב שאותה ברייתא מתייחסת על משנת 'העדים שאמרו...'. בכתובות. וזהו שמקשה: הלא נחלקו בה פעם אחרת, אפילו במשנה, לפי מה ששנה ר' חייא בברייתא. 'ויש כיוצא בה בתלמוד' (ריטב"א).

לכאורה נראית כוונתו שר' חייא הוסיף דברים במשנה עצמה לגרוס בה 'זו דברי ר' מאיר...'. וכיוצא בזה כתב הריטב"א בב"מ כ: שר' חייא לא שנה במשנה 'קשורין' כגרסא שלפנינו, אלא 'כרוכין'. וע' בשטמ"ק שם.

וראה כעין זה במובא ביוסף דעת ב"ק קיד. שר' חייא בברייתא בא לפרש הגרסא שבמשנה, שלא כמו שהיא שנויה לפנינו. וראה דוגמאות נוספות בספר 'מחקרים בברייתא ובתוספתא' פרק א סי' ג.

ואף בברייתא סתמית מצינו שהכוונה לגרוס כן במשנה. וראה לדבר מסוגיא דסנהדרין נג' 'תניא רבי יהודה אומר... כי אתא רב יצחק תני כדתנן' — וצ"ב מה מביא סיוע למתני' ממתניא דר"י? אלא הכוונה שהברייתא הראשונה גרסה אחרת במתניתין. ורבי יצחק הביא ברייתא כדתנן.

וע"ע חזון איש חו"מ לקוטים ריש סי' כג.

'אי אתם רשאים לנוולו' — משמע בבית יוסף (ביז"ד שס — עפ"י מסכת סופרים) שהניוול בבדיקה קיים רק לאחר הקבורה, אך לא בבדיקה בטרם נקבר (וע"ש בבית הלל). ויש אומרים אפילו לאחר הקבורה בסמוך לה, עדיין אין חשש ניוול (ע' בזה בשדי חמד — מערכת אבלות קלו; שו"ת שבט הלוי ח"ה קפו). ורק בכגון זה יש ניוול — כשנגלה אם עלו בו תולעים (שו"ת כנסת יחזקאל, מג).

בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב קנא) יצא לחלק; כעבור זמן מה מהקבורה, כשהמת כבר מתחיל להרקיב — חל איסור לנוולו על כל אדם ולא רק על קרוביו, ואף ללקוחות היה אסור לעשות כן, הגם שיימצאו נפסדים בשל כך. [וזה דלא כדעת הנודע-ביהודה שהביא שם]. ואם לא עבר זמן זה, הגם שמצד מצות קבורה אסור לפתוח את קברו [שהרי זה כמבטל מצות קבורה — כך שיטתו במקום אחר, ע' במובא לעיל בדף קב] — יכולים הלקוחות לטעון, כיון שמצות הקבורה מוטלת בראש וראשונה על הקרובים, אינו מן